

Vergaderjaar 2017–2018

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 497

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 november 2017

Tijdens de regeling van werkzaamheden van 14 november jl. (Handelingen II 2017/18, nr. 21, Regeling van Werkzaamheden) is door het lid van uw Kamer Asscher (PvdA) verzocht om een aanvullende brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de beïnvloeding van de publieke opinie door statelijke actoren.

Er is gevraagd naar voorbeelden van heimelijke politieke beïnvloeding. In de periode voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen is in Russische media op een onjuiste wijze bericht over de Nederlandse politiek. De AIVD hield om diereiden rekening met de opstart van een beïnvloedingcampagne gericht op de Tweede Kamerverkiezingen. Het kabinet is hier gedurende de verkiezingsperiode extra waakzaam op geweest, immers eerder is desinformatie verspreid rondom het Oekraïne-referendum van 2016. Zo verscheen op internet een video met vermeende leden van het Azov-bataljon, een militante Oekraïense groepering die de Nederlandse vlag verbrandde en dreigde met terroristische aanslagen als Nederlandse kiezers niet voor het Associatieakkoord stemden.

Ook in andere Europese landen is aandacht voor (Russische) inmenging in democratische processen. Ik verwijs daarbij naar recente uitspraken van Europese regeringsleiders en autoriteiten. Zo heeft de Britse premier Theresa May op 13 november jl. verklaard dat Rusland zich heeft gemengd in het Britse democratische proces door het verspreiden van desinformatie. Tevens hebben de Spaanse autoriteiten deze week aangegeven dat er sprake is geweest van desinformatiecampagnes vanuit Rusland rondom het Catalaanse onafhankelijkheidsreferendum. In aanloop naar de parlementsverkiezingen in Duitsland van november vorig jaar waarschuwde bondskanselier Angela Merkel voor Russische cyberaanvallen en desinformatiecampagnes, mede in relatie tot de hack op de Duitse Bondsdag in 2015 waarbij gevoelige informatie werd gestolen.

Het campagneteam van de toenmalige presidentskandidaat Emmanuel Macron maakte tijdens de campagne melding van een cyberaanval waarbij ook werd verwezen naar mogelijke Russische betrokkenheid.

De problematiek staat ook in Brussel op de agenda. In 2015 is door de RBZ besloten om een EU «East StratCom Taskforce» (StratCom) binnen de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDED) op te richten. De taakgroep richt zich ondermeer op het tegengaan van desinformatie door pro-Kremlin media. Het kabinet steunt de vraag van verschillende lidstaten om binnen de EDED meer capaciteitvrij te maken voor deze initiatieven. Tijdens de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 13 november jl. is door de Ministers van Buitenlandse Zaken gesproken over de aanpak van desinformatie. Begin 2018 zal de RBZ wederom over StratCom spreken. Nederland zet in op intensivering van de initiatieven bij het tegengaan van desinformatie. Tevens zal Nederland actief bijdragen aan het initiatief van de Commissie om in een High Level Expert Group diepgaand uit te zoeken hoe de verspreiding van desinformatie kan worden tegengegaan. In de lente van 2018 wordt een strategie voorzien.

Ik wijs u erop dat, zoals ik in mijn eerdere brief aangaf, het kabinet daarnaast op nationaal niveau in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen en het referendum van maart 2018 werkt aan een aanpak die is gebaseerd op de ervaringen die zijn opgedaan rondom de Tweede Kamerverkiezingen. Bij deze aanpak zijn de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie en Veiligheid (NCTV), Defensie en mijn eigen ministerie nauw betrokken.

Heimelijke politieke beïnvloeding is volstrekt onwenselijk. Attributie is echter in veel gevallen problematisch. Als het al om strafbare feiten gaat zijn deze bovendien veelal moeilijk te bewijzen. Het kabinet kiest voor een brede aanpak.

Zoals ik in mijn Kamerbrief van 14 november jl. (Kamerstuk 26 643, nr. 496) heb aangegeven spelen media-, en technologiebedrijven een belangrijke rol bij het tegengaan van het verspreiden van desinformatie via sociale media en inmenging van buitenlandse actoren gericht op politieke beïnvloeding. Daarom ga ik met de collega van Justitie en Veiligheid met deze bedrijven in gesprek om te bezien op welke wijze zij ervoor kunnen zorgen dat hun platforms niet worden misbruikt voor politieke beïnvloeding of het verspreiden van onwaarheden. Wij willen met hen spreken over de rol van social mediaplatforms bij het identificeren van desinformatie en het beleid ten aanzien van politieke advertenties die ingekocht worden uit landen die op dubieuze wijze trachten te beïnvloeden. Over de uitkomsten van deze gesprekken zal ik uw Kamer zo spoedig mogelijk informeren.

In mijn Kamerbrief van 1 november jl. (Kamerstuk 34 700, nr. 52) heb ik reeds opgemerkt dat voor de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten een gemoderniseerd wettelijk kader noodzakelijk is om zicht te (blijven) houden op de dreigingen, waar heimelijke politieke beïnvloeding er een van is. De benodigde zorgvuldigheid vraagt echter om meer tijd voor het benoemen, screenen en inwerken van de leden van de onafhankelijke Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB). Deze toets van de commissie vormt immers een van de belangrijkste nieuwwaarborgen van de Wiv 2017.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren